

Leden van de gemeenteraad van Schouwen-Duiveland
Postbus 5555
4300 JA Zierikzee

Middelburg, 8 mei 2017

Onderwerp: zienswijze ontheffing Barro voor project Brouwerseiland

Geachte gemeenteraadsleden,

Bij deze dient de Zeeuwse Milieufederatie, mede namens de vereniging Natuurmonumenten te 's-Gravenland, de stichting Duinbehoud te Leiden, de stichting Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland, en de vereniging Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland te Zierikzee, een zienswijze in tegen het voornemen van het college van burgemeester en wethouders van Schouwen-Duiveland ('college') om gebruik te gaan maken van de op 20 maart 2017 door de minister van infrastructuur en milieu verleende ontheffing op grond van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) voor de realisering van het project Brouwerseiland. Middels deze ontheffing kan het college het desbetreffende bestemmingsplan ter eventuele vaststelling aan de raad aanbieden.

Wij verzoeken u alle reeds ingediende processtukken door bovengenoemde organisaties in de procedure inzake de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 en de procedure inzake het bestemmingsplan Brouwerseiland als hier herhaald en ingelast te beschouwen.

Hierna vatten wij een aantal argumenten samen die aantonen dat gebruikmaking van de onderhavige Barro-ontheffing ongewenst is, en gebaseerd is op onzorgvuldige voorbereidingen en ondeugdelijk onderzoek.

1. Procedurele tekortkomingen

Met het afzonderlijk ter visie leggen van het voornemen om gebruik te maken van de Barro-ontheffing wijkt de gemeente opnieuw af van de coördinatieregeling die op 26 november 2015 van toepassing is verklaard voor het project Brouwerseiland. Hierdoor wordt een integrale beoordeling van alle samenhangende besluiten voor dit project onmogelijk gemaakt.

In het onderhavige geval is de procedure voor het voornemen om gebruik te maken van de Barro-ontheffing (ter visie gelegd op 27 maart 2017) los geknipt van die voor het ontwerp-bestemmingsplan

uw stem voor natuur en milieu

(ter visie gelegd op 28 november 2016). Dit terwijl de minister van I&M in haar brief aan de gemeente (kenmerk IENM/BSK-2017/67178) stelt dat deze twee besluiten 'als één besluit aangemerkt worden'. Normaal gesproken kan bij de procedure voor een ontwerp-bestemmingsplan tevens een inhoudelijke zienswijze op de desbetreffende Barro-ontheffing gegeven worden. Ten onrechte ontbreekt die mogelijkheid in het onderhavige geval.

Een tweede procedurele tekortkoming is dat nu wel het voornemen om de Barro-ontheffing te gebruiken aan de orde is, terwijl de hiermee samenhangende vergunning in het kader van de Waterwet nog niet ter visie ligt. Normaliter is een Barro-ontheffing mede gebaseerd op informatie over de waterveiligheid, zoals die verwoord zal zijn in de desbetreffende Waterwet-vergunning. Ook door het ontbreken van deze informatie is een integrale beoordeling van de Barro-ontheffing, in samenhang met het ontwerp-bestemmingsplan, niet mogelijk.

2. Verlies van natuur-, landschaps-, en cultuurhistorische waarden

In onze eerder bij het college ingediende zienswijzen aangaande de ontwerp-vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998-, en het ontwerp-bestemmingsplan voor Brouwerseiland is uitgebreid verwoord dat de bijzondere natuur- en landschapswaarden van het onderhavige gedeelte van de Grevelingen, zijnde een Natura 2000-gebied, en die van de Brouwersdam, zeer ingrijpend door dit project aangetast zullen worden. Onze bezwaren zijn verder aangevuld in onze bij de Raad van State ingediende beroepschriften tegen de verleende Nb-wet-vergunning voor dit project. Deze zienswijzen en beroepschriften zijn te vinden op zowel de website van de ZMf, als die van de Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland.

Wat betreft het grote verlies aan cultuurhistorische waarden ten gevolge van de realisatie van het omvangrijke vakantiepark Brouwerseiland, achter een 1.3 km lange en 8.5 – 9.5 m hoge geluidswal, doelen wij op de deltawerken, die in Zeeland een zeer bijzonder landschapsicoon van groot nationaal, en internationaal belang vormen. De Brouwersdam vormt één van de fraaiste deltadammen, en is wat betreft belevingswaarde zeer spectaculair. Hiervan genieten jaarlijks tienduizenden mensen. In de Zeeuwse Kustvisie (concept dd 14-12-2016), mede samengesteld en onderschreven door de gemeente Schouwen-Duiveland, wordt hierover, op pagina 26 en 27, het volgende gesteld: *'Zeeuwse burgers en toeristen reizen via de dammen van eiland naar eiland en ervaren zo extra sterk het Zeeuwse karakter van land in zee. De Deltadammen benadrukken de weidsheid en openheid die Zeeland kenmerken.'* *'De Brouwersdam is breed en robuust. De weidsheid en openheid van het landschap zijn zowel aan de zeezijde als aan de kant van de Grevelingen goed beleefbaar. Recreatief medegebruik en het openbare karakter van de dam vormen naast het garanderen van de waterveiligheid een belangrijke basis voor de identiteit van de dam. Het behoud van de robuustheid, openheid en ongereptheid van de dam zijn uitgangspunten die bij ontwikkelingen gewaarborgd moeten blijven. Hierbij is geen nieuwe recreatieve bebouwing op de dam mogelijk.'*

Ook al is in het kader van het overgangsbeleid in relatie tot de Zeeuwse Kustvisie Brouwerseiland aangewezen als een 'pijlijnproject', dat neemt niet weg dat dit mega-project op zeer ingrijpende wijze de in de Kustvisie beschreven waarden van de Brouwersdam zal aantasten, en in dit opzicht dus in strijd is met de intenties van de Zeeuwse Kustvisie.

3. Verlies van dagrecreatieve waarden

De natuur- en landschapswaarden van de Brouwersdam en het aangrenzende deel van de Grevelingen kenmerken zich door een open karakter, dat zich goed laat combineren met een intensief dag-recreatief gebruik van deze omgeving tijdens de voorjaars- en zomermaanden. Dan kunnen er hier dagelijks honderden tot duizenden mensen aanwezig zijn, die genieten van de natuur, de weidsheid en de vrijheid. In de recreatief luwe periode keert de rust weer terug, en daarmee ook de belevingswaarde van het open en nog relatief ongerepte landschap.

Zoals hiervoor bij het tekstgedeelte uit de Zeeuwse Kustvisie is aangegeven vormt vooral 'het openbare karakter van de dam' de identiteit van deze dam. Juist de grote vrijheid en toegankelijkheid van de gehele Brouwersdam, hetgeen bijzonder is in ons dicht bevolkte en strak geregelde land, wordt door alle bezoekers en passanten van dit gebied als zeer bijzonder ervaren.

Echter, de laatste jaren veroorzaken de meerdere verblijfs-recreatieve projecten die op, of nabij de Brouwersdam uitgevoerd en/of in ontwikkeling zijn, dat steeds meer publieke ruimte, waarvan we dus allemaal 'eigenaar' zijn, verdwijnt, en omgezet wordt in ontoegankelijke private domeinen.

Ook al ontkennen de desbetreffende projectontwikkelaars, al dan niet aangetoond op papier, dat dat het geval is, in de praktijk blijkt dat in ver gaande mate wel zo te zijn.

Aantrekkelijke publieks-baaitjes en -strandjes, en open watervlakten, - denk aan de vele surfers en vrije ligplaatsen voor plezierboten -, verdwijnen in toenemende mate. Bovendien vormen de zogenaamde vrij toegankelijke kustgedeelten bij de nieuwe recreatieparken, en/of ecolodges, zeer onaantrekkelijke, gecultiveerde en bebouwde locaties voor dagrecreatie.

De realisatie van Brouwerseiland betekent straks dat de hiervoor geschetste ontwikkeling, van publieke ruimte naar privé-domein, voor een groot deel van de Brouwersdam ten zuiden van de Kabellaarsbank, en het aangrenzende deel van de Grevelingen, gaat gelden.

4. Bijzondere omstandigheden

In de aanvraag van de ontheffing op grond van de Barro is aangevoerd dat sprake is van een aantal bijzondere omstandigheden waarom de ontheffing verleend zou moeten worden. Wij merken hierover het volgende op.

A. Innovatieve karakter

Ten aanzien van de aangevoerde bijzondere omstandigheid 'het innovatieve en unieke karakter van Brouwerseiland' wijzen wij erop dat reeds in de zienswijze die is ingediend tegen het ontwerp-bestemmingsplan gemotiveerd is uiteengezet dat onvoldoende is onderbouwd dat er behoefte is aan dit nieuwe recreatieproject.

In de informatie die door het college naar voren is gebracht om het verzoek tot een Barro-ontheffing te onderbouwen is aangegeven dat inmiddels de vakantiehuizen grotendeels zijn verkocht of in optie zijn. Ook dit legitimeert niet dat er behoefte is aan dit project, aangezien dit nog niet betekent dat deze huizen vervolgens in de door het college gewenste mate worden verhuurd. Daarbij is de huidige tendens dat de behoefte aan verhuur van de eigenaren van dergelijke vakantiehuizen laag is. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de lage bezetting van het nieuwe, luxe vakantiepark Punt West, en de druk die thans makelaars en projectontwikkelaars, werkend in Cadzand-Bad, op bestuurders uitoefenen om de verhuurplicht voor nieuwe appartementengebouwen te versoepelen.

Ook is nog altijd niet onderbouwd wat de gevolgen van de bouw van weer een groot aantal vakantiehuizen zijn voor alle reeds bestaande vakantieparken in Zeeland.

In dit verband verwijzen wij naar het gestelde in de Zeeuwse Kustvisie op pag.5: *Op dit moment zijn de meeste verblijfsrecreatieve bedrijven aan de Zeeuwse kust bedrijfseconomisch gezond. Uit onderzoek blijkt echter dat 30 % van de bedrijven in 2020 niet meer vitaal is, en dat met name het aanbod van nieuwe recreatiewoningen harder toeneemt dan de toenemende vraag. In 2020 zullen hierdoor 1400 recreatiewoningen het contact met de markt verliezen.*

De stelling dat Brouwerseiland toeristisch-recreatieve voorzieningen toevoegt die momenteel nog niet in Nederland bestaan, is ondeugdelijk. Vergelijkbare voorzieningen bestaan wel degelijk, maar dan op kleinere en/of individuelere schaal. Het is een kwestie van framing, waardoor het lijkt alsof er sprake is van een toevoeging, maar dat is niet het geval.

B. Nieuwe natuur

In de zienswijzen en de gronden van beroep tegen de vergunning op grond van de Nb-wet 1998 is gemotiveerd uiteengezet dat het project Brouwerseiland significante effecten op de Natura 2000-gebieden tot gevolg heeft. De passende beoordeling die in dit kader is verricht, is niet juist tot stand gekomen en op grond van deze passende beoordeling kan niet worden verzekerd dat de natuurlijke kenmerken van de onderhavige Natura 2000-gebieden niet zullen worden aangetast.

Ten onrechte is dan ook in de onderbouwing van de ontheffing op grond van het Barro aangegeven dat de natuurwaarden zullen worden vergroot.

Ten aanzien van de onderbouwing dat een geheel nieuw natuurlijk landschap wordt aangelegd, verwijzen wij naar het voorgaande, waaruit volgt dat dit nieuwe natuurlijke landschap, als ondergrond voor een groot vakantiedorp plus jachthaven, feitelijk een aantasting vormt van de natuur- en landschapswaarden zoals die nu aanwezig zijn.

Daarnaast verwijzen wat dit punt betreft naar onze zienswijzen aangaande het bestemmingsplan, en de procedure inzake de Nb-wet vergunning.

De aanvraag en de verleende ontheffing zijn derhalve gebaseerd op onjuiste en onvolledige informatie en ontberen daarmee een deugdelijke motivering en een zorgvuldige voorbereiding.

C. Zwaarwegend maatschappelijk belang

Ten aanzien van de bijzondere omstandigheid 'aanwezigheid van zwaarwegende maatschappelijke belangen' is er in de aanvraag van de ontheffing en de motivering van de verlening van de ontheffing gewezen op de extra werkgelegenheid en consumentenbestedingen, waardoor het project een belangrijke bijdrage zou leveren aan de sociaal-economische structuur.

Volgens het college, volledig gebaseerd op informatie van de projectontwikkelaar en niet op eigen onafhankelijk onderzoek, zal Brouwerseiland na de aanleg jaarlijks 515 fte's aan extra banen opleveren. Aangaande onder meer dit punt hebben wij het gerenommeerde accountantsbureau TwynstraGudde een contra-expertise laten uitvoeren. Het desbetreffende rapport plus een toelichtende brief hebben wij u op 12 april j.l. doen toekomen. TwynstraGudde heeft met dezelfde rekenmodellen gewerkt als de modellen die de projectontwikkelaar toegepast heeft, alleen met meer realistischere, en meer actuele basisgegevens.

De conclusies van de Twynstra-Gudde-studie zijn u bekend: onder andere een structurele werkgelegenheid van niet 515 fte's, maar 80 fte's. Ook de berekeningen voor de jaarlijkse bestedingen die Brouwerseiland zou genereren komen aanzienlijk lager uit: niet 37,8 miljoen Euro, maar 24,1. Overigens, en dat wordt niet in de door het college aan de minister voorgelegde informatie aangegeven, bestaat 2/3 deel van dit bedrag uit huuropbrengsten. Die gaan straks dus naar de particuliere huiseigenaren, welke grotendeels niet in Zeeland zullen wonen, waardoor deze inkomsten geen belangrijke bron voor Zeeland zullen vormen.

In onze contra-expertise wordt ook gewezen op het risico van het verdringen van werkgelegenheid en inkomsten ten opzichte van reeds bestaande vakantieparken en jachthavens, en winkels en horecavoorzieningen in de omgeving. Indien dit effect, dat nog niet verder onderzocht is door het college, inderdaad aan de orde is, kan Brouwerseiland een verlies aan banen en inkomsten elders in de gemeente veroorzaken.

Dit punt hebben wij eerder uiteengezet in onze zienswijze tegen het ontwerp-bestemmingsplan.

D. Maatschappelijk draagvlak

Ter onderbouwing van de bijzondere omstandigheid 'zwaarwegende maatschappelijke belangen', is verder gewezen op het zogenaamde maatschappelijk draagvlak voor de ontwikkeling van Brouwerseiland. Echter, door het college wordt geen enkele stakeholder opgevoerd waaruit werkelijk zou kunnen blijken dat er sprake is van maatschappelijk draagvlak. Immers, de door het college genoemde stakeholders zijn bestuurlijke entiteiten, te weten: de gemeente Schouwen-Duiveland, Rijkswaterstaat, de Provincie Zeeland, Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta, Staatsbosbeheer en het Rijksvastgoedbedrijf.

De onderbouwing van de aanvraag van de Barro-ontheffing en de verlening daarvan gaat ten onrechte geheel voorbij aan het grote, en toenemende maatschappelijk verzet tegen de realisatie van Brouwerseiland, waaruit volgt dat er geen sprake is van maatschappelijk draagvlak.

In het volgende punt, punt 5, wordt hier verder op ingegaan.

E. Alternatieve locatie

Ten aanzien van de bijzondere omstandigheid dat er geen alternatieve locatie zou zijn om Brouwerseiland te realiseren, wijzen wij erop dat reeds in onze zienswijze tegen het ontwerp-bestemmingsplan gemotiveerd is uiteengezet dat onvoldoende onderzoek hiernaar is gedaan, en dat bijvoorbeeld een kleinschaliger, elders uit te voeren project niet is verkend. Hierdoor had buiten het kustfundament gebleven kunnen worden. Ten onrechte is dan ook zonder deugdelijke onderbouwing gesteld dat er geen reëel alternatief aanwezig zou zijn, en ten onrechte wordt er dan ook vanuit gegaan dat sprake zou zijn van noodzaak om in het kustfundament te bouwen. Die noodzaak is er gewoonweg niet.

F. Resumerend

Gelet op het voorgaande vermeld onder punt 4, is ten onrechte in de aanvraag om de Barro-ontheffing en de verlening daarvan gesteld dat sprake zou zijn van bijzondere omstandigheden die tot gevolg hebben dat toepassing van de algemene regel dat geen bebouwing in het kustfundament buiten het stedelijk gebied mag worden gerealiseerd leidt tot gevolgen die onevenredig zijn in verhouding tot de met de algemene regel te dienen nationale belangen.

5. Omvangrijk maatschappelijk verzet

Vooral de laatste twee jaar is het maatschappelijk verzet tegen de realisatie van het project Brouwerseiland enorm toegenomen. Het is inmiddels een zwaar omstreden project geworden, waarover regelmatig discussie wordt gevoerd in onder andere de Staten van Zeeland en de Tweede Kamer. Meerdere factoren liggen hieraan ten grondslag, onder andere de twee hiervoor beschreven punten. Vele mensen, toeristen en bewoners van Schouwen-Duiveland en Goeree-Overflakkee, zijn verknocht aan, en trots op 'hun' Brouwersdam en Grevelingen, en merken dat ze hier, onder aansturing van hun gemeente-besturen, in toenemende mate 'verjaagd' worden door oprukkende kustbebouwing.

Verzet komt uit alle lagen en sectoren van de maatschappij; alle natuur- en landschapsorganisatie, watersport-beoefenaars, met in het bijzonder de zeer omvangrijke surf-gemeenschap die hier een unieke locatie dreigt te verliezen, lokale bewoners, vaste recreanten, en veel recreatie-ondernemers. De nog lopende petitie Stop Brouwerseiland is inmiddels door circa 18.580 mensen getekend.

Een belangrijk punt voor het groeiende verzet vormt de huidige hausse aan nieuwe recreatieve kustbebouwingsprojecten in Zeeland en op Goeree-Overflakkee. Bestuurlijk heeft dit in Zeeland onder andere geleid tot de gezamenlijke uitwerking, en straks vaststelling, van de Zeeuwse Kustvisie. Landelijk is in dit verband het Kustpact vastgesteld.

Behalve dat velen vinden dat de grens bereikt is en dat deze 'versteningsgolf' in de kustzone tot stilstand moet komen, blijkt ook uit marktstudies dat er in snel tempo een overaanbod van vakantiehuizen, en ook jachthaven-capaciteit, langs de Zeeuwse kust aan het ontstaan is; zie het hiervoor aangehaalde tekstgedeelte van de Zeeuwse Kustvisie hierover.

Er wordt nu en straks gebouwd voor toekomstige leegstand, en/of verpauperende vakantieparken. Er ontstaat een marktsituatie die min of meer vergelijkbaar is met het groeiende overaanbod van kantoorruimten in Nederland.

6. Verlies van de beste locatie voor een extra doorlaatmiddel

Eén dezer jaren zal, ter wille van de waterkwaliteit van de Grevelingen, een extra doorlaatmiddel in de Brouwersdam aangelegd moeten worden, waardoor een mini-getij in dit bijzondere deltawater ingevoerd kan worden. Dit is noodzakelijk vanwege zowel ecologische als recreatieve, en dus ook economische belangen. Bovendien is Nederland dit verplicht, voor 2024, in het kader van de EU Kaderrichtlijn Water.

In de zienswijze van de Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland op het ontwerpbestemmingsplan Brouwerseiland wordt onder punt IV.3 uitgebreid ingegaan op de noodzakelijke invoering van een mini-getij in de Grevelingen.

Een zeer belangrijk punt hierbij vormt de locatie in de Brouwersdam voor dit extra doorlaatmiddel. Kort gezegd komt het erop neer dat juist de locatie waar het Brouwerseiland gepland is, hiervoor de beste optie lijkt te vormen; grenzend aan, of gekoppeld met de huidige spuisluis in de Brouwersdam. Indien een opening in het noordelijke deel van de Brouwersdam aangelegd wordt betekent dit zowel een grote aantasting van de natuurwaarden van de Voordelta, zijnde een Natura 2000-gebied, als het einde van de hier intensief beoefende surf- en kite-sport aan zowel de Noordzee-kant, als aan de Grevelingen-kant. Mogelijk zal ook de haven Springersdiep onbruikbaar worden.

Indien een opening ten zuiden van de huidige spuisluis aangelegd wordt betekent dit ook een sterke aantasting van de natuurwaarden van de Voordelta, plus het einde van de huidige intensieve strandrecreatie tussen de spuisluis en het strand van Renesse.

Het verlies van de hiervoor vermelde surfsport en/of intensieve strandrecreatie betekent ook in economische zin een zeer grote aderlating. Zoals uit de recente berichtgeving over de opening van het onlangs herbouwde zeil- en surfcentrum Brouwersdam naar voren kwam werken hier 31 fte's aan vaste medewerkers, plus 's zomers 70 invalkrachten. Ook bij de strandpaviljoens aan de Noordzeekant van de Brouwersdam, welke qua bedrijfsvoering sterk gericht zijn op de strand- en surfsporten, werken zulke aantallen medewerkers. Indien over een paar jaar meerdere van deze bedrijven zouden moeten sluiten door de aanleg van een doorlaatmiddel in de Brouwersdam, gaan er veel meer arbeidsplaatsen verloren dan dat er mogelijk door Brouwerseiland zouden kunnen ontstaan.

Daarnaast zal de Brouwersdam deels zijn waarde als recreatief speerpunt verliezen.

Nu besluiten om Brouwerseiland in de Middelpaathaven te laten ontwikkelen trekt wat betreft een doorlaatmiddel en alle hiermee samenhangende aspecten een grote wissel op de toekomst.

Mogelijk dat een doorlaatmiddel in de Middelpaathaven ook de goedkoopste optie zal zijn. Voor de realisatie van een mini-getij in de Grevelingen zal de rijksoverheid een financiële bijdrage van de regio vragen, c.q. de gemeente Schouwen-Duiveland. Ook in dit opzicht kan de locatiekeuze straks grote consequenties voor de gemeente hebben.

Zonder dat eerst een definitieve locatiekeuze voor de realisatie van een doorlaatmiddel in de Brouwersdam afgewacht wordt, voert de gemeente met een besluit tot vaststelling van het bestemmingsplan Brouwerseiland onverantwoorde korte termijn politiek uit.

7. Belangenafweging

De onderbouwing van het college waarom sprake zou zijn van een onevenredige aantasting van het gemeentelijk ruimtelijk beleid beperkt zich tot de sociaal economische structuur waaraan het project Brouwerseiland een bijdrage zou leveren. Echter, zoals reeds hiervoor onder punt 4 is uiteengezet, is de onderbouwing van de economische waarde van Brouwerseiland voor de regio ondeugdelijk. Daarmee is evenmin aannemelijk gemaakt dat door weigering van de ontheffing sprake is van een onevenredige belemmering van het gemeentelijk ruimtelijk beleid in verhouding tot de te dienen nationale belangen. De ontheffing had derhalve niet mogen worden verleend.

8. Het ontheffingsbesluit is gebaseerd op onjuiste informatie

De informatie die door het college middels een brief van 4-12-2015 en een aanvullende brief van 6-01-2017 aan de minister van I&M is gestuurd ter onderbouwing van de aanvraag van de ontheffing op grond van het Barro is gestoeld op aannames van de projectontwikkelaar van Brouwerseiland en bevat geen eigen – onafhankelijk – onderzoek.

Gelet op hetgeen wij onder de voorgaande punten naar voren hebben gebracht, en hetgeen dat door andere bezwaarmakende organisaties tegen Brouwerseiland naar voren is gebracht, is aangetoond dat een aantal aannames onjuist of onvolledig zijn. Met andere woorden, de minister heeft haar besluit om de onderhavige Barro-ontheffing te verlenen genomen op basis van onjuiste of onvolledige informatie.

Het college heeft dan ook gehandeld heeft in strijd met de beginselen van behoorlijk bestuur, in het bijzonder art. 3:2 van de Algemene wet bestuursrecht: 'Bij de voorbereiding van een besluit vergaart het bestuursorgaan de nodige kennis omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen.'

9. Concluderend

Gezien de hiervoor beschreven punten verzoeken wij u om niet in te stemmen met het besluit van het college om gebruik te maken van het Barro-ontheffingsbesluit voor Brouwerseiland.

Hoogachtend,
mede namens de vereniging Natuurmonumenten te 's-Gravenland, de stichting Duinbehoud te Leiden,
de stichting Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland, de vereniging Natuur- en Vogelwacht Schouwen-
Duiveland te Zierikzee

Ira von Harras,
directeur ZMf